

Alpenadru

Tematsko glasilo CIPRA

Schengen za favno in floro

Zakaj le povezani življenjski prostori
ostajajo raznovrstni

Vsebina

Uvodnik **Stran 3**

Okno v preteklost

CIPRA Info pred 25 leti **Stran 4**

Nov pogled na naravo

Od izoliranega naravovarstva k ekološkim omrežjem **Stran 5**

Ekološka omrežja v številkah **Stran 8**

Koridorji za velikega pupka & co.

Departma Isère: od teorije do prakse **Stran 9**

Nedotaknjena narava navdihuje **Stran 11**

Panorama

Alpe kot pribežališče: svoboda za živali in rastline **Stran 12**

Prod v reki, cement v glavah

Zadnja velika neokrnjena alpska reka je ogrožena **Stran 14**

»Varstvo narave je skrb za prihodnost«

Pogovor z Michaelom Voglom **Stran 16**

Povezani partnerji povezujejo habitate

Tri vsealpske pobude z roko v roki **Stran 18**

Alpe v času vetrne energije

CIPRA pomaga pri sprejemanju odločitev **Stran 20**

Drobtinice **Stran 22**

Pika na i: »Navsezadnje je civilizacija lahko celo nekaj prijetnega« **Stran 23**

Iz naslednje številke

Alpe na odru št. 91 **Stran 24**

© Nationalpark Gesäuse / Kerschbaumer

Nov pogled na naravo

Novi načini praktičnega delovanja na področju varstva narave zahtevajo opustitev starih konceptov. Več o dinamičnem naravovarstvu in ekoloških omrežjih na **strani 5**.

© CIPRA International

Pogovor: Michael Vogel

Z direktorjem nemškega Narodnega parka Berchtesgaden in predsednikom Mreže zavarovanih območij v Alpah (Alparc) smo se pogovarjali o ovirah in uspehih pri varovanju narave na obmejnem območju med Avstrijo in Nemčijo. Več na **strani 16**.

© Suisse Eole

Vetrna energija

Ko govorimo o obnovljivih virih energije, pomislimo tudi na veter. Kakšno je stanje na področju vetrne energije v Alpah? CIPRA vam pripravlja aktualni pregled tematike na **strani 20**.

Naročite se na brezplačno tematsko glasilo CIPRE Alpe na odru, ki izhaja štirikrat v letu. Naročilnico najdete v sredini glasila.

CIPRA – RAZNOLIKA IN PESTRA

Mednarodna komisija za varstvo Alp (CIPRA) je nevladna krovna organizacija z nacionalnimi odbori v vseh alpskih državah in predstavlja več kot sto društev in organizacij iz sedmih alpskih držav. Zavzema se za trajnostni razvoj na območju Alp, ohranjanje naravne in kulturne dediščine ter regionalne raznovrstnosti kot tudi za reševanje skupnih problemov v alpskem prostoru.

KOLOFON

Tematsko glasilo mednarodne komisije za varstvo Alp (CIPRA) / izide štirikrat letno v slovenščini, nemščini, italijanščini in francoščini
Izdajatelj: **CIPRA International**

Uredništvo: Barbara Wülser (odgovorna urednica),
Andreas Götz, Aurelia Ullrich / avtorice in avtorji: Mario F. Broggi, Leopold Füreder, Andreas Götz, Robert Home, Marcel Hunziker, Yann Kohler, Fabian Lippuner, Mateja Pirc, Carola Renzikowski, Aurelia Ulrich, Barbara Wülser, Anita Wyss / Prevodi: Franca Elegante, Nataša Leskovič-Uršič, Violaine Simon, Monika Vogt / Lektoriranje: Mateja Pirc (sl), Barbara Wülser (d), Claire Simon (f), Serena Rauzi (it), / grafični koncept: Atelier Silvia Ruppen, Vaduz / Postavitev strani: Fabian Lippuner / Tisk: Gutenberg AG, Schaan/FL

Pri ponatisu zaželjena navedba vira
Celotna naklada: 14.000 izvodov
Naročilo: »Alpe na odru« lahko brezplačno naročite pri
CIPRI International
Im Bretscha 22, FL-9494 Schaan
Tel. 00423 237 53 53 Fax 00423 237 53 54
international@cipra.org, www.cipra.org

NACIONALNI ODBORI

CIPRA Österreich c/o Umweltdachverband
Alser Strasse 21/5, A-1080 Wien
Tel. 0043 1 401 13 36, Fax 0043 1 401 13 50
oesterreich@cipra.org, www.cipra.org/at

CIPRA Schweiz Postfach 22, CH-3800 Interlaken
Tel. 0041 33 822 55 82, Fax 0041 33 822 55 89
schweiz@cipra.org, www.cipra.org/ch

CIPRA Deutschland Heinrichgasse 8
D-87435 Kempten / Allgäu
Tel. 0049 831 52 09 501, Fax: 0049 831 18 024
info@cipra.de, www.cipra.de

CIPRA France 5 Place Bir Hakeim, F-38000 Grenoble
Tel. 0033 476 48 17 46, Fax 0033 476 48 17 46
france@cipra.org, www.cipra.org/fr

CIPRA Liechtenstein c/o LGU
Im Bretscha 22, FL-9494 Schaan
Tel. 00423 232 52 62, Fax 00423 237 40 31
liechtenstein@cipra.org, www.cipra.org/li

CIPRA Italia c/o Pro Natura
Via Pastrengo 13, I-10128 Torino
Tel. 0039 011 54 86 26, Fax 0039 011 503 155
italia@cipra.org, www.cipra.org/it

CIPRA Slovenija Trubarjeva 50, SI-1000 Ljubljana
Tel. 386 (0) 59 071 322 Fax 386 (0) 59 071 321
slovenija@cipra.org, www.cipra.org/sl

REGIONALNI ODBOR

CIPRA Südtirol c/o Dachv. für Natur- und Umweltschutz
Kornplatz 10, I-39100 Bozen
Tel. 0039 0471 97 37 00, Fax 0039 0471 97 67 55
info@umwelt.bz.it, www.umwelt.bz.it

PODPORNI ČLAN

Nederlandse Milieu Groep Alpen (NMGA)
Keucheniusshof 15, 5631 NG Eindhoven
Tel. 0031 40 281 47 84
nmga@bergsport.com, www.nmga.bergsport.com

© CIPRA International

Drage bralke, dragi bralci,

zagotovo ste na enem vaših zadnjih sprehodov zavili tudi k reki ali potoku in uživali ob šumenju vode, morda ste imeli celo srečo in videli mimoplavajoče ribe. Svežo energijo iščemo in najdemo v naravi – prebivalci Alp po napornem delu v pisarni, turisti na dolgo pričakovanih počitnicah. A naš način življenja, gospodarjenja ter vedno večje potrebe po mobilnosti vse bolj ogrožajo svobodo gibanja in življenjski prostor živali in rastlin. Tudi te imajo potrebo po obnovitvi svojim rezerv moči, zato moramo poskrbeti, da se bodo ohranila pomembna naravna zatočišča in da bodo le-ta med seboj povezana.

CIPRA je znana kot povezovalka deležnikov v Alpah. Da se vsealpsko ekološko omrežje povezanih življenjskih prostorov oziroma t.i. ekološki kontinuum ne bo izjalovil zaradi administrativnih meja, meja med posameznimi disciplinami in meja v glavah ljudi, si CIPRA že nekaj let skupaj z drugimi na vsealpskimi organizacijami aktivno prizadeva za čezmejno povezovanje življenjskih prostorov, ki je enaki meri pomembno za naravo in ljudi.

Kakšne koristi ima od delujočega ekološkega omrežja človek, zakaj so zavarovana območja sicer pomembna, vendar jih ni dovolj, da bi lahko ohranili po Evropi pomembno raznovrstnost rastlin in živali v Alpah? Ideje in dejstva o teh vprašanjih si lahko preberete v tokratni številki našega tematskega glasila. Pokazali vam bomo tudi, kako si aktivna ženska v Italiji prizadeva za ohranitev kraljice alpskih rek in kako različni deležniki sestavljajo posamezne delce sestavljanke v vsealpsko ekološko mrežo. Kot vodja projektov pri CIPRI International, odgovorna za dejavnosti na področju ekološkega povezovanja, vas vabim, da se seznanim z novim pogledom na omenjeno pomembno nalogo na področju varstva narave.

V 25 letih obstoja je naša publikacija CIPRA Info napredovala od informativnega biltena do pravega tematskega glasila. Vsebinske spremembe smo sedaj obeležili z novim naslovom ter grafičnim konceptom. Alpe na odru bodo tako še bolj empirično zasnovane in še nazornejše, dodali smo jim nove rubrike. Tako se v Oknu v preteklost oziramo nazaj, v rubriki Iz naslednje številke pogledamo v prihodnost, Drobtinice prinašajo različne jedrnatke novičke iz alpskega sveta, branje celotnega glasila pa, vsaj upam, veliko zadovoljstva in navdihov.

Aurelia Ullrich

Aurelia Ullrich, vodja projektov
CIPRA International

CIPRA Info pred 25 leti ...

Od preproste zgibanke do uveljavljenga tematskega glasila. Vedno v središču prizadevanj za varstvo Alp in v koraku z utripom časa. Svoje mnenje izraža odločno in stvarno, tudi s prefinjeno ironijo. V oknu v preteklost vas bomo letos štirikrat povabili, da se predate skoraj pozabljenim začetkom informativnega biltena CIPRE.

Prva številka informativnega biltena CIPRA Info, ki je izšla januarja 1984, je nastala na pobudo takrat izvoljenega predsednika CIPRE Maria F. Broggija iz Lihtenštajna. Osrednja tema prvega CIPRA Info je bila predstavitev Blejske deklaracije, ki je bila pod naslovom *Alpska zavarovana območja* sprejeta leto poprej. V ospredju deklaracije je bilo varstvo narave, saj ekonomski vidik zavarovanih območij takrat še ni bil v tolikšni meri v ospredju razprav kot danes. Vsekakor je bila že z Blejsko deklaracijo izražena zahteva, »da se mora izvajanje zaščitnih ukrepov v praksi opirati na soglasje lokalnega prebivalstva«.

CIPRA se je torej že leta 1983 začela zavzemati za udeležbo javnosti pri reševanju problemov na področju varstva narave. In – zelo aktualno in v skladu z osrednjo temo tokratne 90. številke biltena, tj. ekološkim kontinuumom – je CIPRA že pred 25 leti ugotovila, da »zavarovanih območij ne smemo obravnavati kot nekakšnih zatočišč, medtem ko se preostala pokrajina zanemara«.

Prva številka biltena CIPRA Info je izšla na štirih straneh, v nemškem in francoskem jeziku. Od leta 1990 dalje je bilten začel izhajati v treh različicah, poleg omenjenih dveh jezikov še v italijanščini. CIPRA Info je bil v slovenščini prvič natisnjen leta 1997, od takrat dalje pa izhaja štirikrat letno v štirih najpomembnejših alpskih jezikih. ■

Andreas Götz, direktor
CIPRA International

Deklaration von Bled 1983 Alpine Schutzgebiete in der Praxis

Die Internationale Alpenschutzkommission (CIPRA) hat auf ihrer Jahresfachtagung vom 29.9. bis 1.10.1983 in Bled/Slowenien (Jugoslawien) über "Alpine Schutzgebiete in der Praxis", (z.B. National- und Naturparke, Natur- und Landschaftsschutzgebiete) beraten.

Sie setzt damit ihre insbesondere auf der Jahrestagung 1981 in Berchtesgaden ergriffenen Initiativen für die Zukunft der alpinen Schutzgebiete fort. Damals wie heute mussten Delegierte aus allen vertretenen Alpenländern feststellen, dass es sowohl nach Flächen wie nach ökologischer Qualität in allen Teilen des Alpenraumes viel zu wenig ausgewiesene Schutzgebiete gibt.

Erfüllt von der Sorge um den "Lebensraum Alpen", bedingt durch die bisher Überhörten oder kaum berücksichtigten Warnungen, die, wie z.B. das Waldsterben oder die "Roten Listen", als Alarmzeichen nicht mehr übergangen werden dürfen und können, richtet die CIPRA an alle Verantwortlichen in Politik und Verwaltung, die über Fragen der Raumordnung, des Natur- und Umweltschutzes sowie der Nutzung von Boden, Wasser und Luft in den Alpenländern zu entscheiden haben, folgende

F O R D E R U N G E N

5. Auch in Zeiten erhöhter Sparsamkeit müssen die erforderlichen finanziellen und personellen Mittel für eine qualifizierte und breitgestreute öffentliche Information und Meinungsbildung gesichert sein, da die praktische Durchführung von Schutzmassnahmen von der verständnisvollen Zustimmung der örtlichen Bevölkerung getragen werden muss – kein Natur- und Umweltschutz ohne Umwelterziehung!
6. Die für Planung, Beschlussfassung und Vollzug von Bestimmungen zum Schutz alpiner Gebiete Verantwortlichen sind auszubilden und kontinuierlich fortzubilden. Der regelmässigen Kontrolle von Schutzbestimmungen durch behördliche und freiwillige Organe ist besondere Bedeutung beizumessen.
7. Schutzgebiete dürfen nicht als Rückzugspositionen betrachtet werden, während die übrige Landschaft preisgegeben wird. Neben die Ausweisung von Schutzgebieten soll vermehrt ein umfassender Natur- und Landschaftsschutz treten, wobei schon auf der Ebene der einzelnen Fachplanung die Grundsätze des Natur- und Landschaftsschutzes zu berücksichtigen sind (Forderung nach integraler Planung – CIPRA Deklaration 1980 von Vaduz).

Commission
Internationale
pour la
Protection
des Régions
Alpines

Internationale
Alpenschutz-
Kommission

Heiligkreuz 52
FL-9490 Vaduz
Telefon 075 / 2 48 19

Nr. 1
Januar 1984

Deutschland / Allemagne
Frankreich / France
Italien / Italia
Jugoslawien / Jugoslavie
Liechtenstein
Österreich / Autriche
Schweiz / Suisse

Od izoliranega naravovarstva k ekološkim omrežjem

Nov pogled na naravo

V pristopu k varstvu narave in vrst se v zadnjih letih dogajajo velike spremembe. Ohranjanje redkih habitatov namreč vse bolj nadomešča razumevanje in obravnavanje pokrajine kot celote. Nov pogled na varstvo narave je pripeljal do modela ekoloških omrežij, oziroma do ideje o t.i. ekološkem kontinuumu, ki zavarovanim območjem omogoča »pogled prek svojega plota«.

Pot od doma na delovno mesto, v samopostrežno trgovino ali pa na oddih v gore – mobilnost ima za nas, ljudi, pomembno vlogo. Potrebo po svobodi gibanja imajo tudi živali in rastline, saj v svojem življenjskem, letnem ali dnevnem ciklusu potrebujejo dostop do različnih virov in habitatov, da bi se lahko primerno prehranjevale, širile in razmnoževale.

Od začetka 20. stoletja obstajajo poskusi, da bi biotsko raznovrstnost ohranjali na prav v ta namen določenih območjih, v tako imenovanih zavarovanih območjih. V Alpah je bil prvi narodni park ustanovljen leta 1914: to je bil Švicarski narodni park. Danes obstaja v alpskem loku skorajda 900 zavarovanih območij najrazličnejših kategorij in dimenzij, ki pokrivajo okoli

25 odstotkov alpskega območja. Tudi če njihov poglavitni cilj ni zgolj varstvo narave, je površina narodnih parkov in naravnih rezervatov, katerih namen je neposredno ohranjanje biotske raznovrstnosti, vendarle upoštevanja vredna, saj znaša kar sedem odstotkov območja veljavnosti Alpske konvencije.

Od statičnega k dinamičnemu varstvu narave

Gamsi se na meji narodnega parka ne ustavljajo in dvoživke pri prečkanju ceste ne pogledajo desno in levo – zato jih vsako pomlad na tisoče postane žrtev cestnega prometa. Naravi ne ustreza razdelitev, ki jo je napravil človek. Ta naravne rezervate ločuje od poselitvenih zemljišč, razmejuje pokrajino s prome-

© Christoph Püschner

Ekološki kontinuum živalim, rastlinam in ljudem omogoča, da najdemo prostor, ki ustreza našim potrebam.

tno infrastrukturo ter določa državne in občinske meje. Zato je treba naravo varovati tudi zunaj zavarovanih območij, tam, kjer so glavni razlogi za po vsem svetu naraščajočo izgubo biotske raznovrstnosti. Ta izginja zaradi uničevanja naravnih habitatov, drobitve pokrajine, prekomerne raba naravnih virov in zmanjševanja deleža tradicionalne kulturne pokrajine. V Alpah se omenjeni procesi zaradi posebnega geografskega konteksta osredotočajo zlasti na doline in ravninske predele, medtem ko zavarovana območja ležijo večinoma nad 2.000 m.n.v., kjer so konflikti, ki jih povzroča človek s svojimi zahtevami po rabi prostora, sorazmerno majhni.

Naravo moramo varovati tudi zunaj zavarovanih območij – tam, kjer so konflikti rabe prostora največji.

Ljudje so spoznali, da zgolj zavarovana območja dolgoročno ne morejo zagotavljati ohranjanja biotske raznovrstnosti, zato so v preteklih letih nastali novi naravovarstveni koncepti. Prostorske povezave med dobro ohranjenimi in ekološko visoko vrednimi osrednjimi conami naj bi omogočale selitve in s tem izmenjavo med posameznimi biotopi ter preprečile genetsko osiromašenje, ki je posledica drobitve pokrajine in izumrtja osamelih populacij. Povezovalni elementi, kot so koridorji ali vmesni zaščiteni biotopi (stopni kamni) so dobro ohranjene, prostorsko omejene vmesne površine, ki med seboj ločene habitate spletajo v »ekološka omrežja«.

Alpska konvencija v pionirski vlogi

Projekti in pobude za vzpostavitev ekoloških omrežij so tudi v Alpah vedno pogostejši. V Švici so, denimo, na državni ravni ustanovili »nacionalno ekološko omrežje«. V Franciji in Nemčiji obstajajo različne pobude na regionalni in lokalni ravni, npr. v regiji Rona-Alpe ali pa na Bavarskem mreža BayernNetzNatur. Obseg delovanja in način izvajanja se od pobude do pobude zelo razlikujeta. Razvoj posamezne mreže je odvisen od socialnega in političnega okolja ali lokalnih geografskih danosti. V med seboj močno povezani biogeografski regiji, kot je alpski masiv, pa je izredno pomembno, da so posamezna prizadevanja med seboj usklajena, različne ravni meril pa med seboj poenotene. Le na ta način je mogoče v celoti postopati koherentno.

Alpska konvencija daje primeren okvir za omenjeno usklajenost, saj v svojem protokolu o varstvu narave izrecno zahteva »povezanost določenih zavarovanih območij na čezmejni ravni«. S tem se hkrati izpolnjujejo cilji številnih drugih mednarodnih predpisov in sporazumov, med drugim evropske habitatne direktive ali panevropske ekološke mreže.

Mednarodno sodelovanje je zaželeno

Vsi najpomembnejši gorski masivi so hkrati obmejna območja: Alpe, Pireneji in Karpati se, denimo, raztezajo čez več držav. Mednarodno sodelovanje ima zato še posebno pomembno vlogo, če gre za izdelavo in izvedbo projektov vzpostavitve ekoloških mrež tako znotraj posameznih gorskih regij kot tudi med njimi (gl. prispevek o projektu Econnect na strani 18). Z

ozirom na nove izzive v okoljevarstvu, kot so podnebne spremembe, ki so gorske regije še posebno prizadele, so ekološke mreže izrednega pomena. Z nastajanjem novih ekoloških povezovalnih struktur se lahko vrste na spreminjajoče se okoljske razmere odzovejo z odseljevanjem in premiki areala.

Dosedanje izkušnje s projekti vzpostavljanja ekoloških mrež, kot so jih izvedli v francoskem departmaju Isère ali tudi v Švici v okviru subvencioniranja ekoloških izravnalnih površin v kmetijstvu, so zelo pozitivne. Zaradi dejstva, da je subvencioniranje trajnostne in za naravo sprejemljive rabe zemljišč posebnega pomena, se mora v projekte vključevati široka paleta najrazličnejših deležnikov. Kmetijstvo, gozdarstvo in gospodarjenje z vodo, a tudi turizem, prostorsko planiranje in promet – raznolikost partnerjev odpira nove poti in možnosti medsektorskega dialoga in konstruktivnega sodelovanja.

Razvijanje dolgoročnih perspektiv

Za dolgoročni uspeh projektov je odločilnega pomena možnost trajnostnega zavarovanja ekoloških omrežij oziroma ekološke funkcionalnosti pokrajine. V ta namen je treba v koncepte urejanja prostora vnesti rezultate raziskav in projektov, ki se morajo v konceptih tudi dolgoročno uveljaviti. Pri tem ne gre za določanje novih zavarovanih površin ali določenih pokrajinskih elementov, temveč za razvoj kompleksne, fleksibilne in dinamične vizije regije, v kateri se bo ekološka funkcionalnost upoštevala dolgoročno. Ekološki pomen regije ni v velikosti površine njenih zavarovanih območij, temveč je odvisen od tega, v kolikšni meri bo uspelo v simbiozi med seboj ponovno povezati človeka in naravo. To pomeni, da moramo ljudje ravnati v sozvočju z naravo na celotnem območju delovanja. Z ustreznimi dokumenti razvojnega načrtovanja je mogoče orisati celotno vizijo ter na vseh področjih uspešno in koherentno uskladiti različne dejavnosti. Od usklajenosti nima koristi zgolj narava – od delujočih, živih ekosistemov imamo neposredno korist tudi ljudje. ■

Yann Kohler, doktorant
Laboratoire Territoires, UMR PACTE,
Univerza Josepha Fouriera, Grenoble, Francija

Narodni parki kot shramba za redke rastline in živali?

Pred kratkim preminuli nemški pisatelj Peter Maiwald je nekoč ironično dejal: »Narodni park je kraj, kjer hranimo vse, kar lahko izumre.« Kako pomirjujoče bi šele bilo, če bi v Srednji Evropi imeli varen kraj, kjer bi lahko hranili vseh naših 40.000 živalskih in rastlinskih vrst.

To upanje mi je bilo ukradeno leta 1998. Kot svobodni neodvisni ekologi smo po naročilu Švice izvajali študijo z naslovom Nacionalne prioritete ekološke izravnave na kmetijskih zemljiščih v dolinskih predelih. Naše raziskave so takrat pokazale, da je potrebno kar 45 % od slabih 10.000 kvadratnih kilometrov Švicarske planote uvrstiti k območjem, ki so z naravovarstvenega vidika nacionalnega interesa. Tam so prisotne vrste, za katere je Švica odgovorna na mednarodni ravni, in najmanj dve tretjini od teh živita zunaj biotopov, ki so zabeleženi v zveznih inventarjih. Z drugimi besedami: za ohranitev vrst, ki so ogrožene na nacionalni ravni, si je treba prizadevati tudi zunaj zavarovanih območij.

Naj zaokrožim gornje razmišljanje s še enim primerom: vedno več cest in naselij prekinja življenjski prostor divjadi in jim preprečuje gibanje po tradicionalnih selitvenih poteh. Posledice so genetske spremembe, ki jih lahko opazimo pri srnjadi. Ena od švicarskih raziskovalnih skupin je dokazala, da se genetske značilnosti populacij, katerih habitate so v zadnjih desetletjih ločevale ceste, med seboj pomembno razlikujejo. Po drugi strani pa ni nobenih razlik tam, kjer dve populaciji povezuje zeleni koridor. Treba je torej poskrbeti, da se kakovost življenjskega prostora ne bo poslabšala in da bo pokrajina v prihodnje v celoti postala prehodna. ■

Mario F. Broggi
nekdanji direktor Švicarskega inštituta
za raziskovanje gozda, snega in pokrajine (WSL)

Prometnice predstavljajo ovire za živali: pogled z zelenega mostu, ki jih lahko premosti in tako življenjske prostore spet poveže.

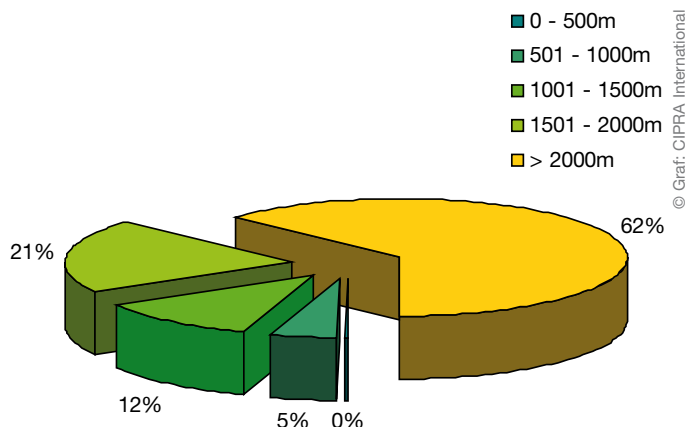
Ekološka omrežja v številkah

Alpsko območje je predvsem v dolinah izpostavljeno izjemnim pritiskom rabe prostora. To se ne odraža zgolj v alpskih ekoloških omrežjih, ki so v dolinah mnogokrat prekinjena, temveč tudi v višinski razporeditvi zavarovanih območij.

Alpe so v globalnem pogledu najbolj dostopna gorska regija, ki jo uporablja človek, obenem pa tudi najpomembnejše zatočišče biotske raznovrstnosti v Evropi in prostor, kjer domujejo številne endemične vrste. Da bi omenjeno izjemno pestrost obvarovali, je bilo na območju Alp doslej ustanovljeno več kot 400 zavarovanih območij najpomembnejših kategorij (narodni parki, naravni parki, naravni rezervati, Unescovi biosferni rezervati). Porazdelitev zavarovanih območij po različnih višinskih legah ponazarja, da so doline izjemno redko zastopane (gl. graf na desni). Približno 72 odstotkov površin, ki se uvrščajo v najvišjo varstveno kategorijo – gre za naravne rezervate in osrednja območja narodnih parkov – leži nad 1.500 m.n.v.

Z namenom uresničevanja Konvencije o biološki raznovrstnosti, sprejete leta 1992 na svetovnem vrhu v Riu, se je leta 1995 v Evropi 54 držav dogovorilo za vzpostavitev vseevropskega ekološkega omrežja in s tem položilo temeljni kamen za panevropsko ekološko omrežje. Ideja o vzpostavitvi ekološke mreže na območju Alp je bila javnosti prvič predstavljena leta 2004. Zaradi izjemne naravne pestrosti alpskega sveta je tovrstna mreža pomemben element vseevropskega načina delovanja.

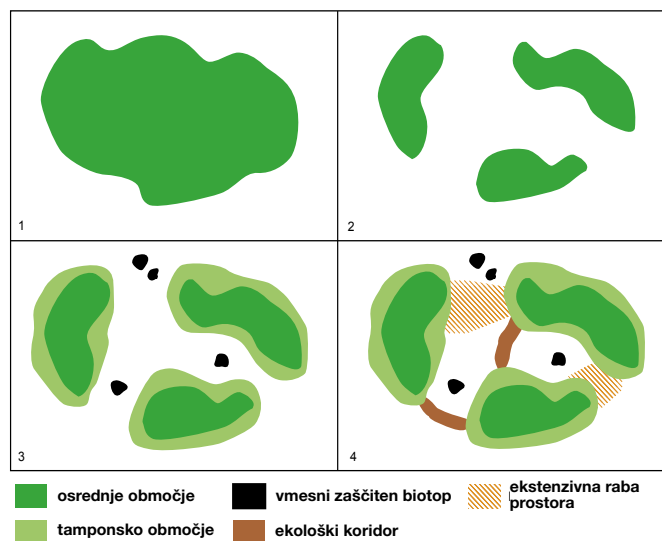
Človekove dejavnosti so zaradi specifičnega alpskega reliefa osredotočene pretežno na dno dolin. Poleg poselitvenih območij je za doline značilna zlasti gosta prometna infrastruktura, ki predstavlja težko premagljivo oviro. Kot je razvidno iz Poročila

Naravni rezervati in osrednja območja narodnih parkov so porazdeljena po različnih nadmorskih višinah.

o stanju v Alpah na področju prometa in mobilnosti iz leta 2007, obsega mreža glavnih prometnic na območju veljavnosti Alpske konvencije skupaj 4.239 km, železniško omrežje pa 8.364 km.

Shema razvoja omrežja biotopov

1. Prvotno stanje: sonaravni, veliki in med seboj povezani habitati (osrednje cone) nudijo tudi zahtevnim vrstam, ki potrebujejo širši življenjski prostor, dovolj prostora.

2. Trenutno stanje: fragmentacija pokrajine; posamezni deli pokrajine so v kulturni pokrajini, za katero je značilna intenzivna raba, kot osamelni otoki brez medsebojne povezave.

3. Vmesna stopnja: osamela osrednja območja se zaščitijo, obnovijo in povečajo. Manjši, dobro ohranjeni biotopi v vlogi »biotopov stopnih kamnov« olajšujejo izmenjavo med osrednjimi območji.

4. Prihodnje (željeno) stanje: ekološki koridorji med osamelimi deli pokrajine se revitalizirajo ali vzpostavijo na novo. Ekološki koridorji so povezovalni elementi, ki pogosto potekajo linearno in določenim vrstam omogočajo selitev med različnimi habitati, s tem pa zagotavljajo genetsko izmenjavo med populacijami. Sestavljajo jih pokrajinski elementi in male strukture, kot so robovi polj, gozdni pasovi in robovi ali naravni kamniti zidovi in kupi kamenja, pobranega s pašnikov in njiv. Tudi kmetijska in gozdna zemljišča v sonaravni rabi so sestavni deli sistema koridorjev.

Yann Kohler, doktorant

UMR PACTE, univerza Joseph Fourier, Grenoble/F

Departma Isère/F: od teorije do prakse

Koridorji za velikega pupka & co.

V francoskem departmaju Isère ekološki koridorji niso zgolj papirnati tiger. Še več zagona dejavnostim na področju ekološkega povezovanja je regiji prinesel začetek velikega projekta, ki se je prevkar začel izvajati. Departma Isère ni v vzpostavljanju ekoloških koridorjev pionir le v Franciji, temveč se po njem lahko zgledujejo tudi druge alpske države in tako črpajo konkretne spodbude za uresničevanje ekoloških omrežij.

V departmaju Isère se od leta 2000 dalje ne zavzemajo zgolj za vzpostavitev omrežja okoli sto zavarovanih območij, temveč tudi za ohranjanje ekološkega kontinuuma med njihovim osrednjimi deli. Da je ohranjanje koridorjev nujno, priča vsakoletni popis števila povoženih dvoživk, ki se od leta 1996 izvaja enkrat letno. Prav tako pomemben je bil posnetek stanja glede načrtovanja rabe prostora na širšem območju Grenobla. Ta je namreč opozoril, da je treba med urbaniziranimi območji alpske doline, kjer prebiva 500.000 ljudi, ter vzdolž vodotokov ohraniti naravna območja. Glede na to, da je vsako leto izdanih več kot 10.000 gradbenih dovoljenj, je treba ukrepati takoj. Na nujnost ukrepanja opozarjajo politiki, naravoslovci, lovci in ribiči, pa tudi strokovnjaki za prostorsko planiranje in infrastrukturo.

Edinstvena metoda na državni ravni

Za določitev koridorjev je departma Isère uporabil metodo, ki so jo v Švici. Za razliko od Švice je bilo v Isèru na voljo občutno manj informacij o flori in favni, vendar so s pomočjo strokovnega znanja in izkušenj ter prispevka številnih naravoslovnih in lokalnih deležnikov uspeli identificirati več kot 400 problematičnih območij. Švicarski biro za prostorsko planiranje in uporabno ekologijo je nato izdelal sintezno karto, ki je tako na območju departmaja Isère kot celotne Francije prva take vrste. Karta nazorno kaže izzive pri vzpostavljanju ekoloških omrežij na območju Isèra pri čemer definira koridorje na površini, ki je večja od 7000 kvadratnih kilometrov. Uporabnost kartografskega gradiva je izredna, saj ga uporabljajo tudi upravni organi, lokalni organi oblasti in biroji za prostorsko planiranje.

Na podlagi posnetega stanja je bilo določenih deset prioritet za ponovno vzpostavljanje povezovalnih koridorjev za favno. Visoko prioriteto ima državni naravni rezervat Grand Lemps, kjer naj bi ohranili 15.000 tam živečih dvoživk (npr. veliki pupek). Doslej je bilo na dolžini več kot enega kilometra ustvarjenih 14 prehodov za male živali. Ker analize dokazujejo učinkovitost omenjenih ukrepov, je urad za ceste pri generalnem svetu postavil še dva prehoda za male živali.

Pomembni prehodi za divjad

V 70 km dolgi alpski dolini, v kateri leži Grenoble, je divjadi na voljo samo še šest ekoloških koridorjev, prek katerih lahko dosežejo gorske masive Vercors, Chartreuse ali Belledonne. Zaradi vedno večje fragmentacije pokrajine, intenzivnega kmetijstva in goste prometne infrastrukture divjad nima več takih pogojev za selitev kot nekdaj. Ker dolino obdajata na zahodu masiv Chartreuse in na vzhodu masiv Belledonne, je ta z vidika ekološkega povezovanja pomembna za celotni alpski prostor. Leta 2005 sta urad, pristojen za gradnjo na širšem območju

Na dnu doline reke Isère, blizu Grenobla na zahodnem robu Alp, tradicionalna kulturna pokrajina vedno bolj popušča pritisku poselitve.

© AURG

Poleg ohranjanja mokrišč je odločilnega pomena povezovanje preostalih barij.

Grenobla, in švicarski biro za prostorsko planiranje v sodelovanju z naravoslovci, lovci, ribiči, kmeti, občinskimi politiki in upravljavci infrastrukture avtocest, cest, železnic, jezov itd. opravila natančen posnetek stanja. Koordinacijo ukrepov ohranjanja in ponovne vzpostavitve koridorjev od takrat dalje zagotavlja generalni svet departmaja Isère.

Projekt EU: »Koridorji za življenje«

Februarja letos so v departmaju Isère začeli izvajati nov projekt večjega obsega, ki so ga poimenovali »Koridorji za življenje«. Projekt bo trajal devet let in ima proračun v vrednosti 9 mio. EUR. Natančneje obsega tri cilje s 50 ukrepi: najprej gre za preprečevanje oziroma reševanje t.i. problematičnih območij z izvajanjem ukrepov kot je na primer uporaba toplotnih detektorjev za divjad. Vzporedno s temi ukrepi bo projekt poskrbel, da bodo območja koridorjev opredeljena tudi v planskih dokumentih (kopenski koridorji, koridorji tekočih voda »Trame bleue et verte«, okvirni načrt za rabo prostora, lokalni urbanizem itd.). Kljub temu pa bo potrebno poiskati ustrezen in natančno definiran pravni status koridorjev, kar je tudi sicer eden od ciljev projekta Econnect (gl. prispevek na str. 18). Tako kot ceste v departmaju Isère imajo sedaj tudi koridorji lastno identifikacijsko številko; saj tudi te predstavljajo infrastrukturo, pa čeprav naravno.

Dolgoročen uspeh je seveda možen le v primeru, če javnost izžive sprejme in območja ekološkega povezovanja tudi prizna. Zato je del tega projekta tudi ozaveščanje ljudi z razstavami in prireditvami na šolah. Prav tako bo treba za boljše upravljanje območij, kjer so koridorji, pridobiti tudi različne »upravitelje« – koncesionarje za avtoceste, kmete, politike in tehnične službe. Projekt »Koridorji za življenje« se financira s sredstvi Evropskega sklada za regionalni razvoj in s pomočjo upravljavca avtocest AREA, urada za vode ter regije Rona-Alpe. Za spodbujanje ekoloških koridorjev se zavzema celotna regija Rona-Alpe, v kateri leži departma Isère. Regija je v ta namen podpisala prvo pogodbo, ki določa tudi finančno podporo projekta EU v okviru 12 % proračuna. Aktivnosti departmaja Isère niso zgledne narave le za Francijo, marveč za celotno območje Alp. Departma je Platforma Alpske konvencije za ekološko povezanost predvidela kot enega od uradnih pilotnih regij za ekološke koridorje. Sploh pa si Isère v okviru projekta Econnect prizadeva za vzpostavitev ekološke povezave na vsealpski ravni. Pri tem je pogosto v ospredju premagovanje fizičnih in zakonskih ovir.

Generalni svet Departmaja Isère
Urad za okolje

© Piet Spaans

Ličinka velikega pupka (*Triturus cristatus*) je ena od dvoživk, na preživetje katere izginjanje mokrišč usodno vpliva.

Neokrnjena narava navdihuje

Dokazano je, da se nam pokrajine z neokrnjeno ekološko funkcijo zdijo privlačne. Kaj pa pokrajine, ki so med seboj povezane v ekološko omrežje? Ali jih dojemamo drugače, kot nepovezane življenjske prostore in ali vplivajo na sprostitvene dejavnosti in navsezadnje na regionalno gospodarstvo?

Ljudje imamo od naravnih ekosistemov številne koristi. Te t. i. ekosistemske storitve obsegajo proizvode, kot sta pitna voda in hrana, procese, kot sta opraševanje in odstranjevanje odpadkov, pa tudi nematerialne kulturne storitve, kot so duhovna obogatitev, refleksija in sprostitve. Če ekosistem deluje dobro, so proizvodi in procesi bolj kakovostni kot če ekosistem deluje slabo.

Nova raziskava Švicarskega inštituta za gozd, sneg in pokrajino (WSL) kaže, da so v neokrnjenem ekosistemu tudi kulturne ekosistemske storitve kakovostnejše. Študija BiodiverCity je raziskovala vprašanje, zakaj ljudje iščemo sonaravne kraje, zakaj se ukvarjamo s prostočasnimi dejavnostmi ter katero vrsto pokrajine imamo rajši. Rezultati vidno ponazarjajo, da se z zadrževanjem ljudi v naravi zadovoljujejo tri glavne potrebe: družabnost, sprostitve in ustvarjalna moč, pri čemer si ljudje želimo, da bi zadovoljili več kot le eno od teh potreb. Da bi bilo to mogoče, moramo imeti dostop do številnih raznovrstnih sonaravnih prostorov.

Ekološka vrednost je privlačnejša, če se je zavedamo

Na kakšen način nam doživljanje dobro delujočega ekološkega omrežja prinaša neposredno nematerialno korist? Na splošno je za ljudi ekološko povezovanje nevidno, abstraktno in ga ne moremo doživljati na konkretni ravni. Povezovanje pa vsekakor vpliva na doživljanje pokrajine zaradi strukturne pestrosti, ki jo povzroča. Ta ljudem posreduje nematerialno korist. Prav v alpskem prostoru je le-ta pomembna tudi z ekonomskega vidika, saj se v alpskem turizmu doživljanje kulturne pokrajine s svojo pogosto še obstoječo tradicionalno maloprostorskostjo ceni kot posebno atraktivno in se jo kot tako tudi dobro trži. Strukturna pestrost pa še ne pomeni ekološkega povezovanja. Ključ je v prepoznavi (skrite) ekološke vrednosti: pokrajino ocenjujemo kot privlačnejšo, če se zavedamo, da gre za posebno dobro delujoči ekosistem. Temu ustrezno je pričakovati, da ima torej ekološko povezovanje za človeka nematerialno kulturno korist le takrat, če se tega zaveda. Če želimo torej ekološko povezovanje izkoristiti za doživljanje pokrajine, sprostitve in turizem, niso za to potrebni le povezovalni ukrepi, ampak tudi delovanje na področju obveščanja in odnosov z javnostmi.

Preverjanje teorije v praksi

Enhance, projekt večjega obsega, ki so ga pred kratkim začeli izvajati WSL, Švicarski inštitut za oskrbo z vodo, čiščenje odpadnih voda in varstvo vodotokov (Eawag) ter Švicarska državna tehniška visoka šola (ETH), naj bi pokazal, ali vse navedene teoretične domneve držijo tudi v praksi. Raziskava se osredotoča na vprašanje, kakšno korist prinaša ekološka povezanost ne zgolj naravi, temveč tudi doživljanju pokrajine, rekreaciji in navsezadnje regionalnemu gospodarstvu, in s katerimi ukrepi bi to korist lahko še povečali. ■

Robert HomeinMarcel Hunziker

vodja skupine za sociološko raziskovanje pokrajine, WSL

© Rainer Sturm / pixelio.de

Sprostitve je le ena od storitev, ki nam jo ponujajo neokrnjeni ekosistemi.

Alpe kot pribežališče: svoboda gibanja za živali in rastline

Selijo se ne le medvedje in volkovi, prosto gibanje potrebujejo tudi majhne živalske in rastlinske vrste. Na žalost je le-to pogostokrat oteženo zaradi številnih ovir na selitvenih poteh in zaradi samega ogrožanja življenjskih prostorov. V Panorami vam predstavljamo nekaj živalskih in rastlinskih vrst, ki ponazarjajo specifične zahteve določenih ptic, rib, žuželk, sesalcev oz. rastlin po neokrnjenih predelih narave v Alpah.

Fabian Lippuner in Mateja Pirc

Vsako leto v Afriko in nazaj

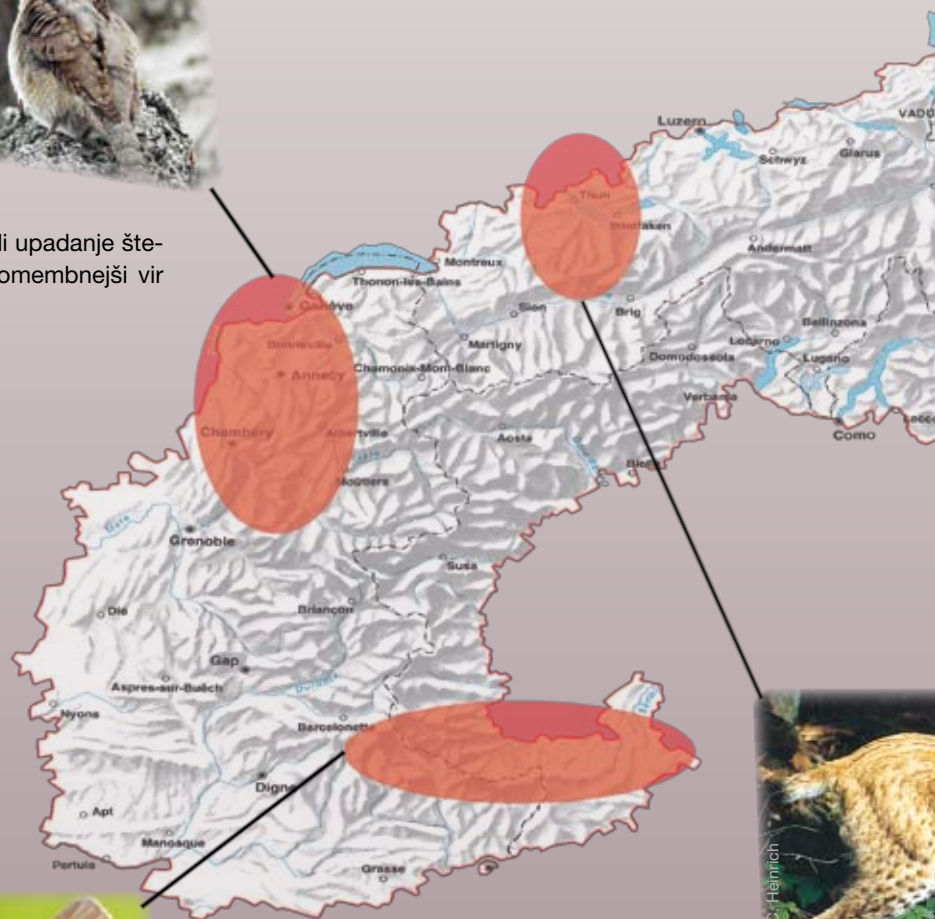
Vijeglavka *Jynx torquilla*

Vijeglavka je edina predstavnik žoln, ki spada med selivke. V Evropi in Aziji je zelo razširjena. Najraje poseljuje ekstenzivno obdelano kulturno pokrajino, parke, senošetne sadovnjake, velike vrtove in vinogradniška območja, najraje s kamnitim zidovjem iz lomljenca. Prezimuje v Afriki.

Populacija vijeglavk se je v zadnjih desetletjih drastično zmanjšala. Izginjajoči habitati in gnezdilna dupla v trhlj drevesnih deblih kot tudi upadanje števila določenih vrst mravelj, ki so vijeglavkin najpomembnejši vir hrane, so precej otežili njeno življenje.

© Lemart

Kljub iznajdlivosti mu vseeno grozi izumrtje

Strašniščin mravljiščar *Maculinea teleius*

Svetlo modri strašniščin mravljiščar je visoko specializirana in zato povsod po Evropi ogrožena vrsta metulja. Samice izležejo jajčeca izključno v cvetne glavice zdravilne rastline strašnice. Ko na gosenico naleti mravlja delavka, se začne »ritual posvojitve«, saj mravlja gosenico vedno prepozna kot mravljo matico in jo odnese v mravljišče, kjer se gosenica nato prehranjuje kot zajedalka.

Zaradi kompleksnih zahtev po vse redkejših mokrotnih in nižinskih travnikih ter plitvih barjih, kjer raste strašnica, metulju zelo koristijo ukrepi za izboljšavo ekoloških razmer na mokriščih.

© André Kunzelmann UFZ

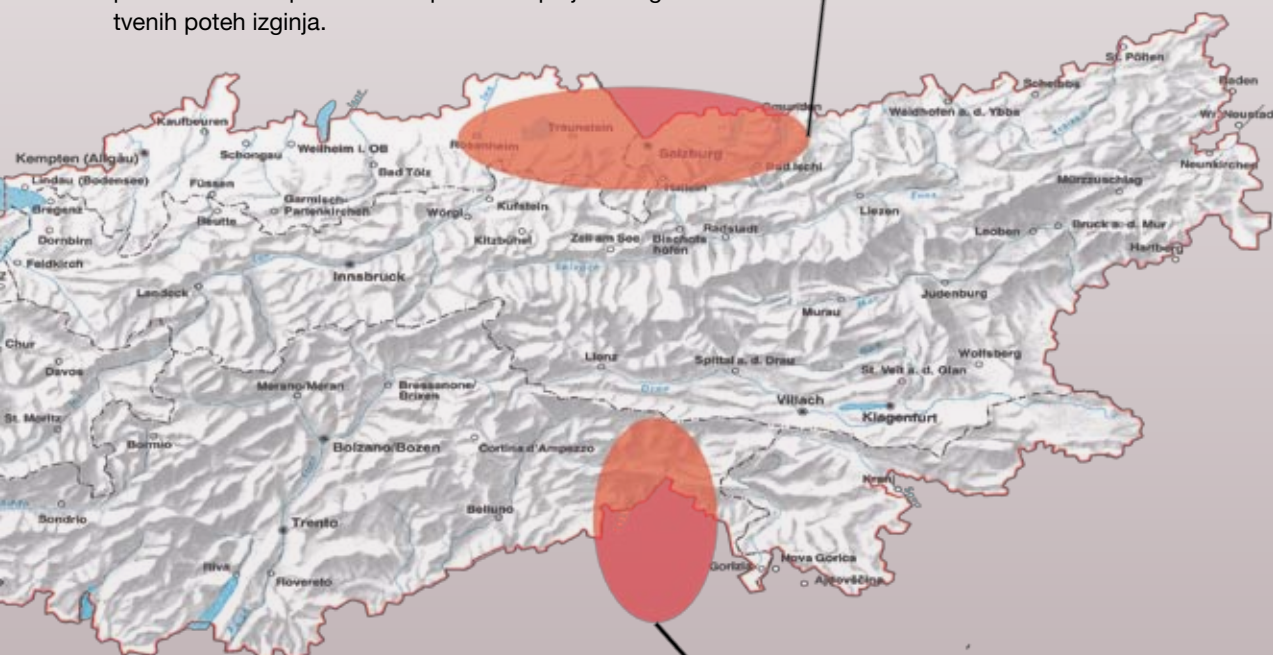
© WWF/C. Heinrich

so prostran
ja populaci
zi gosto po
izvirne po
endogamij

Alpski losos

Jezerska postrv *Salmo trutta lacustris*

Jezerska postrv večino svojega življenja preživi v hladnih, s kisikom bogatih jezerskih vodah alpskega predgorja. Odrasla postrv zraste do enega metra in je lahko težka tudi do deset kilogramov. Drsti se v gornjih tokovih alpskih rek; mladice po nekaj letih odplavajo nazaj v jezero. V številnih alpskih regijah jezerska postrv zaradi neprehodnih zaporničnih polj in drugih ovir na selitvenih poteh izginja.

Življenje v senci

Evrazijski ris *Lynx lynx*

Ris je bil številna desetletja izpostavljen intenzivnemu preganjanju in predsodkom. Od leta 1950 dalje se je ta velika zver ponovno razširila ali pa se je vrnila v okviru projektov ponovne naselitve.

Življenjski prostor, ki risu najbolj ustreza,

na, mirna gozdna območja, bogata z gosto podrastjo. Ris-ja potrebuje za preživetje selitvene koridorje, ki vodijo sko-seljene kotlinske pokrajine. Če teh ni, se habitat ostankov pulacije razdrobi na manjša, osamela območja, kar vodi v o.

Pionirka s prodiščč

Nemški strojevec *Myricaria germanica*

Nemški strojevec je značilna pionirska rastlina, ki je razširjena večinoma v gornjih tokovih alpskih rek. Tam zaradi močnih erozijskih procesov površine ostajajo nezaraščene, zato je druge rastline pri rasti ne ovirajo.

Spreminjanje strukture rečnih sistemov na območju Alp v zadnjih stoletjih je na širšem območju uničilo dinamične prostore lok, ki so osrednji habitat

nemškega strojevca. Maloštevilne loke ob alpskih rekah, ki so še ohranile neokrnjeno podobo, so habitat evropskega pomena (gl. članek o Taljamentu na strani 14).

Zadnja velika neokrnjena alpska reka je ogrožena

Prod v reki, cement v glavah

Prohodnost reke Taljament v Furlaniji-Juljski krajini, ki za favno in floro predstavlja koridor med Alpami in Sredozemskim morjem, je ogrožena. Na srednjem toku reke naj bi zgradili tri velike zadrževalne bazene. Proti načrtovanim posegom se že leta bori Nicoletta Toniutti iz organizacije WWF Italija – do sedaj uspešno.

© CIPRA International

V srednjem toku Taljamenta tvori reka meandre, široke tudi do dveh kilometrov – enkratni ekosistem vodnih koles, velikih prodišč, otokov, ozelenelih brežin, lok in mlak.

Ob izviru. Voda si z vso silo išče pot med skalnatimi gmotami. Že stoletja jih razjeda in nosi od Karnijskih in Julijskih Alp navzdol, vse do Sredozemskega morja. Na svoji poti kameenje zmelje, izpljune, potiska pred seboj. Kot divja reka začne Taljament svoje potovanje na prelazu Mauria na 1.200 m.n.v. na severu Furlanije-Juljske krajine. Najprej teče proti vzhodu, nato zavije proti jugu. Na koncu 170 km dolge poti se kot kanal izliva v Beneški zaliv. A prihodnost zadnje velike, še neukročene alpske reke je povsem negotova.

Ne, Nicoletta Toniutti si je to predstavljala drugače. Ko se je leta 1996 iz Milana preselila v domovino svojega očeta, se je veselila življenja v sozvočju z naravo. Okoljska znanstvenica, ki se je do tedaj ukvarjala z informacijsko tehnologijo, se je naveličala znanstvenega pogleda na svet, ki je prevladoval v Lombardiji, in dobro plačano službo v zasebnem podjetju zamenjala za nepridobitno in prostovoljno delo v WWF. Danes mora 48-letnica priznati, da razmere v Furlaniji-Juljski krajini niso čisto nič drugačne. Tudi tukaj vlada kultura betona. Kako si sicer razlagati regulacijo srednjega toka Taljamenta, ki jo načrtuje deželna oblast?

Reševalna mreža za »kraljico alpskih rek«

Na poti. Prvo oviro, zaježitveno jezero pri kraju Caprizi, reka z lahkoto premaga. Za trenutek nekoliko zmedeno upočasnjeni tok, se spet zbere in neovirano steče skozi dolino Tolmezza. Spomladi, ob visokih vodah, pogosto odloži del svojega bremena, preden se obrne proti jugu in se pri Pinzanu zlije v ravnino. Tam se nekdaj vihrava in divja spremeni v počasno nižinsko reko. Pozimi in spomladi reka ponikne in nadaljuje pot pod zemljo. Njena do 3 km široka struga se spremeni v kamnito puščavo, ki jo tu in tam prepadajo majhni potočki. Takrat napoči čas rastlin in živali.

Združba navadnih hrustavk : kot značilna pionirska združba naseljuje sveže nanosene peščene bregove z apnencem bogatih rek v Alpah in alpskem predgorju. V zadnjem stoletju je zaradi regulacijskih ukrepov utrpela hude izgube. Prodiščno hrustavko, ostro enoletno suholetnico in podobne vrste srečamo le še na zgornjem toku Taljamenta.

Prosti čas je Nicoletta Toniutti preživljala ob Taljamentu. Enkratna obrečna pokrajina s svojimi rečnimi rokavi, prodnati-

mi brežinami, grmičevjem in otoki jo je prevzela. Takrat še ni vedela, kakšna nevarnost grozi »kraljici alpskih rek«. Nekega dne je v časopisu prebrala, da nameravajo na srednjem toku reke zgraditi zadrževalni jez kapacitete 30 milijonov kubičnih metrov. To bi uničilo pokrajino, edinstveno v Evropi, in z njo precejšen del 150 kvadratnih metrov velikega koridorja za rastline in živali, ki povezuje območje Sredozemskega morja z Alpami. Od takrat dalje okoljska znanstvenica posveča ves svoj čas reki. Začela je raziskovati, po celi Evropi obvešča ljudi, ki se ukvarjajo z isto tematiko, navezuje stike z znanstveniki, usklajuje znanstvene raziskave, organizira ekskurzije in študijska potovanja, vlaga pritožbe, piše resolucije in peticije, skratka, tke reševalno mrežo za Taljament, od leta 2003 dalje tudi poklicno pri WWF, kjer je odgovorna za Taljament.

Rastišča združbe vrb in tamarisk so sveži nanosi peska, ki so občasno poplavljeni, rada se jim pridruži vrsta kobilice *Bryodema tuberculata*. Nemški strojevec, siva vrba, volčina-sta vrba in rdeča vrba se pojavljajo vedno redkeje. Najdemo jih še posamično v srednjem toku Taljamenta.

Obstati na površju. Hči Karnijskih in Julijskih Alp pride ponovno na dan v Varmu. Za seboj pusti prodnato puščavo. Pokrajina rečnih lok se vije ob obrežju. Reka lenobno vleče svoje vijuge kot en sam, vodnat rokav prek peščenega dna. Tik pred avtocestnim nadvozom v bližini Latisane je igre konec in zadnje kilometre svoje poti reka prepotuje kot kanal.

Prod je denar

Nicoletta Toniutti ne more razumeti vztrajanja deželne vlade pri protipoplavnem varstvu, ki je dokazano nepotrebno, celo škodljivo? Sumi, kaj bi lahko bil vzrok – prod je namreč denar. In tega je v Taljamentu obilo. Zaradi regulacije reke naj bi bila gosto poseljena ravnina Latisane uradno zaščiten – zemljišča pa bi se drago prodajala.

Grmišča rakitovca zelo rada naseljujejo terase grobega proda, ki ga je tja nanosila reka, nekoliko stran od vrveža.

Rastlina je zaradi regulacijskih posegov izginila z večine bregov alpskih rek. Ob Taljamentu jo še najdemo na odseku med srednjim in spodnjim tokom reke.

Konec poti. Nad vodo krožijo galebi in naznanjajo bližino morja. Taljament, najprej divja reka, potem ravninski tok in na koncu kanal, se pri Lignanu krotko združi s slano morsko vodo in se prepusti Beneškemu zalivu. Za Nicoletto Toniutti pa boja še ni konec. Februarja 2007 je Evropska komisija zavrnila drugo pritožbo; o novi pritožbi zoper odločitev rimskega javnega urada za vodo Vrhovno sodišče še ni odločalo. Junija 2007 je deželna vlada naročila pripravo načrtov. Kljub vsemu se gradnja še ni začela, čeprav naj bi bilo vse pripravljeno – dokumentacija, gradbeno podjetje, del sredstev. Čas je na strani Taljamenta. »Še sreča, – vsaj za reko – da smo v času gospodarske krize.«

Barbara Wülser,
CIPRA International

Tekoče vode – ključni element v pokrajini

CIPRA je leta 1994 prvič objavila pregled hidrogeomorfološkega stanja alpskih rek. Prav zaradi tega temeljnega dela je znanstvena veda postala pozorna na Taljament/Tagliamento kot eno zadnjih večjih alpskih rek, na kateri še niso izvedli regulacijskih ukrepov.

Kot je pojasnil Klement Tockner, direktor berlinskega Leibnizevega inštituta za ekologijo voda in ribolov v celinskih vodah, velja Taljament danes za vzorčen primer obrečne pokrajine. Več kot nazorno nam omogoča razumevanje pomena neokrnjenih rečnih tokov za ohranjanje biotske raznovrstnosti in vloge reke kot koridorja v pokrajini. V evropskem sistemu zavarovanih območij Natura 2000 Taljament navajajo kot pomemben referenčni vodotok. Prav zaradi uspešnega sodelovanja med znanostjo in angažiranimi organizacijami, kot sta CIPRA in WWF, je verjetnost, da bo prišlo do uničenja te izjemne obrečne pokrajine, manjša, je še prepričan Tockner.

Obrečne pokrajine kot ključni elementi pokrajine in ekološke povezanosti, se bistveno razlikujejo od kopenskih habitatov. Po eni strani razvejana geometrija in način pretoka povzročata naravno asimetrijo povezave med habitatami, po drugi strani pa se obrečne pokrajine ocenjujejo kot štiridimenzionalni sistemi – omogočajo namreč povezave in izmenjave s sosednjimi prostori, in sicer vzdolžno, navpično, bočno in časovno.

Od naravne povezanosti habitatov niso odvisni zgolj procesi v obrečni pokrajini, temveč je le-ta pomembna tudi za številne organizmi. Prostorska razdelitev in povezanost struktur sta pomemben faktor za vodne življenjske združbe in njihovo ohranitev.

Leopold Füreder, vodja delovne skupine za ekologijo tekočih voda in limnobiologijo pri Inštitutu za ekologijo Univerze v Innsbrucku, Avstrija
in Barbara Wülser, CIPRA International

www.econnectproject.eu

Pogovor z Michaelom Voglom

»Varstvo narave je skrb za prihodnost«

Za Michaela Vogla, direktorja Narodnega parka Berchtesgaden v Nemčiji, je varstvo narave presečna naloga, ki jo je treba uresničevati prav v vseh segmentih političnega življenja. Skupaj z neposredno okolico in zavarovanimi območji v sosednji Avstriji je park, ki ga gospod Vogel vodi, z vidika ekološke povezanosti primer pilotne regije.

Gospod Vogel, kdaj ste se v Narodnem parku Berchtesgaden prvič začeli ukvarjati s problematiko ekološkega povezovanja in zakaj?

Pravzaprav že takoj po ustanovitvi narodnega parka, leta 1978, ko smo v okviru Unescovega raziskovalnega projekta preučevali vpliv človeka na visokogorske ekosisteme. Od takrat dalje smo se bili nekako primorani ukvarjati s povezovanjem in pri tem razmišljati čezmejno.

V znanstvenih krogih se s temo ekološkega povezovanja ukvarjajo že precej dlje časa kot v večjih zavarovanih območjih. Ali imajo narodni parki težave pri pogledu »preko svojega plota«?

To drži za marsikatero od parkov. Ukvarjanje s tematiko povezovanja pa je odvisno tudi od same lege parka in od politične konstelacije. Obstajajo parki, ki jim je politika ukazala: Ste narodni park in to boste tudi ostali. V marsikaterem narodnem parku mlajšega datuma pa je bilo treba najprej vzpostaviti upravo,

organizacijo itd., preden je bilo sploh mogoče pomisliti na povezovanje.

Ali ste v Narodnem parku Berchtesgaden o ekološkem povezovanju razmišljali vnaprej?

Seveda, že zaradi naše lege! Park leži na tromeji, na jugovzhodu Nemčije, torej moramo sodelovati s sosedi s Salzburškega v Avstriji. Meje obstajajo le na zemljevidu, narava jih ne pozna in tudi za naše obiskovalce nikoli niso bile ovira. Kar se tiče konkretnega dela, že dlje časa zbiramo podatke o rastlinskih in živalskih vrstah, izvajamo projekt kartiranja alpskih biotopov in sodelujemo pri ustanavljanju Naravnega parka Weissbach v Avstriji.

Kaj se je zaradi mednarodne razsežnosti, ki jo prinaša Alpska konvencija, spremenilo za Narodni park Berchtesgaden?

Prav v Berchtesgadnu je bil leta 1989 položen temeljni kamen za Alpsko konvencijo. Od takrat dalje se je občutno povečal pomen del, ki so sicer vedno potekala zgolj mimogrede. V parku smo uradno zadolženi za sodelovanje na mednarodni ravni, zato imam za politike in mojega financerja vedno opravičilo, da ne porabim vseh sredstev za Bavarsko, temveč tudi določen del v tujini. Tega ne smemo podcenjevati.

Kot predsednik Mreže zavarovanih območij v Alpah (Alparc) imate pomembno vlogo pri čezmejni izmenjavi izkušenj. Je le-ta zadovoljiva?

Strokovno in osebno sodelovanje vedno poteka dobro takrat, ko se vanj ne vmešava politika – to je treba pošteno povedati. Naše delo je usmerjeno v naloge in cilje, ki smo si jih zastavili, smo tematska mreža, ki je kljub različnim jezikom in kulturam zelo učinkovita in uspešna. Slabo pa je, če prevladajo politično-taktične kalkulacije in če nadrejeni organi oblasti vodjem zavarovanih območij dajejo navodila za delo.

In kaj storiti v takem primeru?

V tem primeru pomaga samo lobiranje: ljudi moramo prepričati o tem, da naše naravovarstveno delo med drugim predstavlja skrb za prihodnost.

Očitno delovanje Alparc samega ne zadostuje, da bi v praksi uresničili idejo o ekološkem kontinuumu (gl. članek na str. 18). Zakaj je tako?

Zavarovana območja so kondenzacijska jedra, okoli katerih se lahko oz. se mora zbrati marsikaj. Potem pride na površje izvajanje: potrebujem vse lastnike zemljišč in njihove uporabnike, organe, pristojne za prostorsko planiranje, in izvršne organe, predvsem pa ljudi, ki živijo

»Sodelovanje je uspešno zgolj, če se politika vanj ne vmešava.«

in gospodarijo na zavarovanih območjih in med njimi – in to ne na lokalni, temveč na regionalni in čezmejni ravni, s politično voljo za vzpostavitev ekološke povezave. Za njeno uresničitev potrebujem sodelovanje z organizacijami in omrežji, kot so denimo Omrežje občin, CIPRA, WWF in financerji. Navsezadnje potrebujem še podporo vseh platform in delovnih skupin, ki jih je ustanovila Alpska konvencija. Če mi ta celotni paket neka-ko uspe »spraviti skupaj«, potem lahko rečem: Sedaj gremo v pravo smer.

Dela je torej precej...

... in še nekaj je zelo pomembno. Ugotoviti moram, kako ravnati in se začeti pogovarjati s strokovnimi organi, ki so pristojni za omogočanje ekološkega povezovanja. Možnosti za sodelovanje je veliko. Jasno je, da bomo morali v prihodnje naravi zagotoviti več prostora, tudi zaradi nujne blažitve posledic podnebnih sprememb. Pri zagotavljanju poplavne varnosti lahko večje zadrževalne prostore istočasno

Mojster povezovanja

Michael Vogel, rojen l. 1952 v Bambergu v Nemčiji, je soustanovitelj uspešne virtualne povezave med zavarovanimi območji v Alpah. Po študiju biologije in geografije v nemškem Marburgu je Vogel raziskoval izjemne ekosisteme našega planeta, npr. življenje subantarktičnih vrst žuželk. Pozneje se je vrnil v kraje, kjer ni tako ekstremnih razmer, in se posvetil naravovarstvu in urejanju pokrajine v bavarskih Alpah. Od leta 2001 dalje je Vogel direktor Narodnega parka Berchtesgaden, pa tudi docent za predmet Urejanje krajine na Visoki strokovni šoli Weißenstephan in predsednik Mednarodnega izvršnega odbora pri Mreži zavarovanih območij v Alpah (Alparc).

Varstvo narave v stiku s sodobnim časom: Michael Vogel v narodnem parku Berchtesgaden

uporabim za povezovalne elemente z drugimi zavarovanimi območji. Očitno je, da bomo morali začeti razmišljati interdisciplinarno.

Kaj natančno počenjate v vašem narodnem parku na področju vzpostavljanja ekološke povezanosti?

V našem parku že imamo v celoti zavarovano povezavo gorskega in dolinskega predela – od Watzmanna pa vse do jezera Königssee, obstaja pa tudi povezava z alpskim predgorjem prek biosfernega rezervata in drugih zavarovanih območij. Povezava od zavarovanega območja navzven aktivno poteka v obliki sodelovanja z avstrijskim Naravnim parkom Weissbach, s katerim smo začeli manjše čezmejne projekte, od katerih bodo imeli korist predvsem prebivalci. Intenzivno sodelujemo na področju obveščanja in izobraževanja, izdelujemo koncepte upravljanja in vzpostavljamo skupne podatkovne baze. Živali in rastline v tem trenutku niso tako zelo pomembne, te pridejo na vrsto naknadno. Naslednja naloga, ki ji bomo posvetili pozornost, je povezava z Narodnim parkom Visoke Ture na avstrijskem Koroškem.

Katere velike zveri domujejo na območju parka?

Naša edina plenilca na območju parka sta planinski orel in ščuka v jezeru Königssee, vse druge zveri so iztrebljene. Na Bavarskem nimamo aktivnih ukrepov za njihovo ponovno naselitev. Če se živali v park vrnejo, potem jih sprejmemo kot njegov sestavni del. Kot upravitelji imamo pomembno nalogo, da prebivalstvo na čezmejni ravni pripravimo na vrnitev medveda, risa in volka. In to tudi že počnemo – v obliki različnih dogodkov, prireditev in razprav. Sicer pa ne mislim, da bodo živali z vrnitvijo počakale, dokler ne bomo vzpostavili ekološke povezave. Če se nekje ob turski avtocesti pojavi medved, ki bo našel pot do nas, ga bomo sprejeli.

Evropska unija in Nemčija zagotavljata sredstva za vzpostavitev ekološke povezave Narodnemu parku Berchtesgaden kot pilotni regiji, in sicer prek sodelovanja v projektu Econnect. Ali je to vse, kar je bilo narejenega za t.i. zeleno področje?

Sofinanciranje našega parka zagotavlja država. Tako lahko zaposlim nekoga za

polovični delovni čas za tri leta, vendar je to šele začetek. Varstvo narave je interdisciplinarna naloga, ki jo je treba ureničevati v vseh segmentih političnega življenja. Šele ko bo to dejstvo prodrlo v zavest vseh, bomo lahko začeli govoriti o zelenih področjih.

Ali bomo v dveh desetletjih dosegli alpski ekološki kontinuum in si oddahnili?

Kdaj bomo imeli potencialno prepustnost, si ne upam napovedati. Oddahniti pa si ne bi smeli nikoli, to bi bil korak nazaj. Narava je namreč dinamična in mi ji moramo slediti. ■

Intervju: Carola Renzikowski
svobodna novinarka, München/D

Povezani partnerji povezujejo habitate

Za območje Alp je značilna izjemna biotska raznovrstnost. Da bi jo bilo mogoče ohraniti, Alpska konvencija v protokolu o varstvu narave med drugim zahteva vzpostavitev ekološkega omrežja. Istemu cilju so se zapisale tri pobude, ki so med seboj tesno povezane in delujejo na celotnem območju Alp: projekta Ekološki kontinuum in Econnect ter platforma Alpske konvencije za vzpostavitev ekološke povezanosti.

Tudi v naravi so mreže zagotovilo za uspeh.

Od leta 2002 si Mednarodna komisija za varstvo Alp (CIPRA), Mreža zavarovanih območij v Alpah (Alparc), Mednarodni znanstveni odbor za raziskovanje Alp (Iscar) in Alpski program organizacije WWF skupaj prizadevajo ohraniti biotsko raznovrstnost v Alpah. Z vsealpskim načinom obravnavanja problematike, ki ga ne ustavljajo ne državne meje niti meje zavarovanih območij, so štiri organizacije uvedle povsem nov način delovanja v alpskem naravovarstvu. Dale so odločilno spodbudo za vzpostavitev platforme Alpske konvencije za ekološko povezanost ter za začetek projekta Econnect. Vse štiri organizacije so kot konzorcij začele skupaj izvajati projekt ekološkega kontinuum in tako ravnale v skladu z Alpsko konvencijo, ki v protokolu o varstvu narave zahteva vzpostavitev ekološkega omrežja s ciljem ohranjanja izjemne biotske raznovrstnosti na območju Alp.

Vsaka od omenjenih treh pobud se osredotoča na določeno področje: platforma si prizadeva zlasti za politično podporo ekološke povezanosti na celotnem območju Alp, Econnect vzpostavlja zgledna partnerstva med zasebnimi in javnimi deležniki ter podpira izvajanje prvih lokalnih projektov v pilotnih

regijah, Ekološki kontinuum pa je za vse pobude izdelal metodološke in znanstvene podlage, vzpostavil sodelovanje med pilotnimi regijami in odprl vsealpsko javno razpravo. Partnerji konzorcija – CIPRA, Alparc, Iscar in WWF – poleg skupnega projekta Ekološki kontinuum sodelujejo v platformi ter pri projektu Econnect. Njihova osrednja naloga je spremljanje dolgoročnih ciljev delovanja, zagotavljanje podpore vsem pobudam, medsebojno povezovanje in pridobivanje finančnih virov za nove projekte.

Ekološki kontinuum skrbi za kontinuiteto dela

Projekt Ekološki kontinuum se je začel junija 2007. Njegovo izvajanje omogoča finančna podpora švicarskega Sklada za naravo MAV. V prvi, poldrugo leto trajajoči fazi delovanja so CIPRA, Alparc, Iscar in WWF postavili temelje za dolgoročno vzpostavljjanje ekološkega omrežja v Alpah. Rezultat omenjene prve faze je pregled že obstoječih metod za vzpostavljjanje ekoloških koridorjev v Alpah ter katalog potencialnih ukrepov, ki omogočajo medsebojno povezovanje habitatov. V okviru projekta so bile izbrane štiri pilotne regije, razporejene prek celotnega alpskega loka. Za partnerje ekološkega

kontinuum je zelo pomembno, da posameznikom na odločevalskih položajih pokažejo, kako pomembno je pravzaprav ekološko povezovanje, saj bodo morali prav ti v prihodnje pri načrtovanju in postavljanju političnih usmeritev upoštevati, da živali potujejo odvisno od letnih časov in da se populacije rastlin lahko ohranijo samo, če so ustrezni habitati med seboj povezani. Največji in najvidnejši uspeh kontinuum je bil začetek projekta Econnect, ki temelji na izsledkih prve faze projekta Ekološki kontinuum. V bližnji prihodnosti nameravajo omenjene štiri organizacije vzpostaviti vsealpsko kompetenčno mrežo na temo ekološke povezanosti ter spodbujati izvajanje novih projektov v dodatnih pilotnih regijah.

Politična dimenzija ekološkega povezovanja

Da bi spodbudila skupno delovanje pri vzpostavljanju ekološkega omrežja na alpskem območju, je Alpska konvencija leta 2007 ustanovila platformo za ekološko povezanost. Kot druge delovne skupine Alpske konvencije tudi platforma ne združuje zgolj strokovnjakov in strokovnjakinj iz alpskih držav in opazovalcev Alpske konvencije, temveč tudi organe, znanstvene ustanove, mednarodne organizacije ter predstavnike in predstavnice pilotnih regij. Platforma tako predstavlja pomembni člen, ki povezuje politiko, znanost in prakso.

Platforma posreduje pomembne izsledke projektov, kot sta Econnect in Ekološki kontinuum, okoljskim ministrom alpskih držav in tako utira pot politični podpori vseh alpskih pobud za povezovanje. Neposredna izmenjava platforme poteka tudi z drugimi večstranskimi pogodbami, denimo s Konvencijo o biološki raznovrstnosti, pa tudi z nosilci odločanja na evropski ravni.

Platforma organizira spremljanje pobud povezovanja na znanstveni ravni, podpira izvajanje projektov v pilotnih regijah ter skrbi, da sodelovanje med partnerji ne usahne in da je javnost seznanjena z aktualnimi dejavnostmi.

Delovanje platforme pa je na žalost omejeno predvsem iz finančnih razlogov. Razen sredstev, ki jih zagotavlja vsakokratno dveletno predsedstvo Alpske konvencije, platformi ni zagotovljena nobena druga oblika finančne podpore.

Ponovna vzpostavitev mreže življenja

Projekt Econnect, katerega triletno obdobje izvajanja je od vseh projektov tudi najkrajše, združuje v okviru programa Evropske unije za območje Alp 16 partnerjev iz šestih alpskih držav. Od septembra 2008 dalje projekt pod geslom Restoring the web of life spodbuja zgledno uresničevanje ekološkega povezovanja v pilotnih regijah. Pri tem sodelujejo nacionalni in regionalni organi oblasti, raziskovalni inštituti, mednarodne krovne organizacije in lokalni partnerji. Na podlagi instrumentov in podlag, izdelanih v okviru projekta Ekološki kontinuum, štiri pilotne regije ter dve dodatni regiji kažejo, kako je mogoče konkretno izboljšati proces povezovanja na lokalni ravni. Tako so na primer švicarski, italijanski in avstrijski projektni partnerji uskladili postopke za ohranitev suhih travnišč, ki so življenjskega pomena za skalnega puščavarja, vrsto metulja, ki mu grozi izumrtje. Econnect med drugim zagotavlja tudi baze z geografskimi podatki za celotno območje Alp, analizira fizične in pravne ovire, ki preprečujejo izmenjavo živali in rastlin, ter določa selitvene koridorje. Na-

vsezadnje skrbi tudi za izmenjavo znanja – tako med deležniki kot tudi z drugimi gorskimi območji. Tej pomembni temi Econnect posveča precej pozornosti preko delavnic in mednarodnih prireditev.

Aurelia Ullrich, CIPRA International
Mateja Pirc, CIPRA International

www.alpine-ecological-network.org
www.econnectproject.eu

The Continuum
Project

Ekološko povezovanje v Alpah: zgodba o uspehu

Za Nemčijo, ki je prva predsedovala Platformi Alpske konvencije za ekološko povezanost, je vzpostavitev vsealpske ekološke povezanosti eden najkonkretnjših in najuspešnejših skupnih ukrepov za uresničevanje Alpske konvencije, zlasti njenega protokola o varstvu narave in urejanju krajine. Konferenca ZN o biotski raznovrstnosti je maja 2008 izrecno poudarila pomen, ki ga ima tovrstna dejavnost v Alpah za vzpostavitev globalne mreže zavarovanih območij.

Tudi glede financiranja je »ekološka povezanost« zgodba o uspehu. Znatna sredstva so zagotovili Sklad za naravo MAVA, program EU za območje Alp in druge javne službe. Vse to so dobri pogoji za vzpostavitev ekoloških omrežij v Alpah.

Naslednji korak, ki nas čaka, je vzorčno uresničevanje v pilotnih regijah. Nemčija bo aktivno podpirala francosko predsedstvo platforme do leta 2011 in to zlasti tako, da bo pri nosilcih političnih odločitev poskušala pridobiti podporo za izvedbo konkretnih ukrepov za ekološko povezovanje. Tudi povezovanje s sektorji, kot so promet, turizem in prostorsko planiranje, bo v prihodnje naša pomembna naloga.

Silvia Reppe,
Zvezno ministrstvo za okolje, varstvo
narave in jedrsko varnost, Nemčija

CIPRA pomaga pri sprejemanju odločitev

Alpe v času vetrne energije

Raba vetrne energije je že nekaj časa povsod po svetu v vzponu. Tudi v Alpah lahko vedno pogosteje videvamo vetrnice, ki dobavljajo zeleno elektriko, obenem pa kazijo podobo pokrajine. CIPRA zahteva, da je potrebno temeljito preveriti, če so maloštevilne lokacije na območju Alp kot lokacije za vetrnice glede na njihovo sprejemljivost z ekonomskega, ekološkega in socialnega vidika sploh primerne.

© Suisse Eole

V švicarskem Entlebuchu proizvaja vetrna turbina (premer rotorja je 52 m) elektriko za okoli 300 gospodinjstev.

Vetrna energija ponuja velike, še neizkoriščene potencialne. Njen pomen je toliko večji, ker želijo evropske države svoje potrebe po energiji pokriti v skladu z načeli trajnostnega razvoja, torej z obnovljivimi viri energije. Politika vedno bolj posega k subvencijskim ukrepom in s pozitivnimi okvirnimi pogoji spodbuja nove projekte. Številne vetrne elektrarne in parki danes že stojijo v evropskih nižinskih predelih in obalnem pasu, kjer so povprečne hitrosti vetra visoke, stroški urejanja dostopnosti do objekta pa nizki. Tudi v Alpah načrtujejo postavitev večjega števila vetrnih elektrarn ali pa so te načrte že uresničili. Vetrna energija doživlja na primer v Švici pravi razcvet, saj možnosti, da bi se ji izognili, ni. V Švici je trenutno 13 lokacij za vetrne elektrarne, do leta 2025 pa je predvidena gradnja dodatnih 28 vetrnih parkov, med drugim na območju prelazov Grimsel in Lukmanier/Lucomagno/Lucmagn.

Na pogorju Gütsch nad švicarskim Andermattom naj bi poleti položili temelj za najvišje ležeči vetrni park na svetu. Tri nove turbine z močjo vsakokrat 900 kWh bodo dopolnjevale že obstoječo turbino s 600 kWh. Vetrni park na 2.300 m.n.v. naj bi s pričakovano letno proizvodnjo 4-5 gigavatnih ur potešil energijsko lakoto počitniškega naselja, ki ga v Andermattu načrtuje egiptovski investitor Samih Saviris.

Veter ne bo rešil problema pomanjkanja energije

Pri proizvodnji vetrne energije se pozitivni vidiki, kot so ohranjanje naravnih virov, čist zrak in varstvo podnebja, soočajo z negativnimi vidiki, kot so estetsko razvrednotenje pokrajine, hrup, osenčenost neposredne okolice in motenje živalskega sveta, predvsem ptic. Na gorskih območjih so negativni vplivi predvsem zaradi umeščanja tovrstnih objektov na skoraj nedotaknjena naravna območja in izpostavljenosti terena še bolj opazni. Obstaja pa še drug, posreden učinek: pritisk na razširitev obstoječih in gradnjo novih črpalnih akumulacijskih elektrarn na gorskih območjih se še povečuje. Vetrna energija, ki se proizvaja v neenakomernih, občasnih presledkih, naj bi se namreč shranjevala in pozneje drago prodajala v konicah največje porabe. Tako naj bi za proizvodnjo energije uporabili doslej še nedotaknjene reke. V tem smislu bo tudi proizvodnja vetrne energije zunaj alpskega območja imela negativne učinke za Alpe.

Izzivi v energetskega sektorju so veliki in obvladati jih je mogoče le, če bomo drastično zmanjšali potrošnjo. Mednarodna

Kaj pravi Alpska konvencija?

Stališče CIPRE glede vetrne energije izhaja iz načel Alpske konvencije. V 6. členu protokola o energiji so zapisani cilji glede rabe obnovljivih virov energije, ki naj bi jo pogodbenice

spodbujale v skladu s pogoji, sprejemljivimi za okolje in pokrajino, v 2. členu pa se pogodbenice zavezujejo, da bodo ohranjale zavarovana območja ter naravno in pokrajinsko ohranjena območja. www.alpconv.org (sl, de, fr, it, en)

Poskusna vetrnica na Gütschu pri Andermattu/CH – se ji bo kmalu pridružil še najvišje ležeči vetrni park v Evropi?

komisija za varstvo Alp (CIPRA) je zato prepričana, da ima varčevanje z energijo največjo prioriteto pred vsemi drugimi ukrepi. Samo v primeru, da bomo izkoristili vse potencialne, ki jih varčevanje z energijo ponuja, bomo lahko z obnovljivimi viri pokrili preostale potrebe. Vetrna energija je zgolj ena od možnosti.

Vetrne elektrarne na območju Alp zaradi topografskih in podnebnih razmer, visokih stroškov urejanja dostopnosti do objektov in njihovega vzdrževanja kot tudi varstvenega statusa številnih območij ne morejo bistveno prispevati k zagotavljanju celotne oskrbe z energijo in to dejstvo moramo pri njihovem načrtovanju nujno upoštevati.

Nekatere vetrnice niso zgolj moteče, temveč tudi nedonosne

Topografske razmere v Alpah niso posebno ugodne za proizvodnjo vetrne energije. Meritve hitrosti vetrov so pokazale, da je povprečna hitrost, ki jo je mogoče še rentabilno izkoriščati, ustrezna le na manjšem številu izpostavljenih vrhov in prelazov. Obratovanje in vzdrževanje vetrnih elektrarn poleg tega ovirajo turbulence, sneg in led. Gradnja dovoznih cest na dobro vidne vrhove, ki bi bile potrebne zaradi postavitve in vzdrževanja vetrnih elektrarn, bi z ekološkega vidika pomenila hud poseg v videz pokrajine. Z ekonomskega vidika so stroški urejanja in vzdrževanja vetrnih elektrarn previsoki, saj bi bilo treba poleg visokih stroškov gradnje cest do oddaljenih vrhov naprave vzdrževati tudi pozimi. Zaradi pomanjkanja visokonapetostnih vodov ali premajhne zmogljivosti obstoječega električnega omrežja bi bilo treba marsikje zgraditi dodatne vode, ki bi prav tako vplivali na videz pokrajine, stroške pa dvignili v nebo.

Prebivalci morajo imeti možnost soodločanja

Vpeta v regionalno energetske politiko, ki je usmerjena v prihodnost, se CIPRA zavzema za rabo vetra kot oblike energije, ki je prijazna do podnebja, okolja in naravnih virov – s pridržkom, da so vetrne elektrarne na območju Alp smiselne in dopustne le na redkih lokacijah. Vetrne elektrarne morajo biti rentabilne. Če je projekt smiselni z ekonomskega vidika, ga bo sprejelo tudi lokalno prebivalstvo. Vetrnih elek-

trarn se regionalnim in lokalnim skupnostim ne sme vsiljevati. Nasprotno, treba je spodbujati dialog in ozaveščati ljudi. Prebivalstvu je treba na podlagi skupne ocene razmer in participativne razprave omogočiti, da sami sprejmejo odločitve, ali je vetrna energija zanje smiselna izbira ali ne. Pri projektih, ki so izvedljivi z ekonomskega vidika, je treba preveriti, ali so sprejemljivi tudi z ekološkega, socialnega in prostorskega vidika. Umeščanje vetrnih elektrarn na zavarovana območja, območja, ki so posebnega pomena za ptice, in na območja posebne krajinske lepote ali kulturnega pomena, je nesprejemljivo. Potencialno sprejemljive lokacije je treba pravno zavezujoče določiti v instrumentih prostorskega načrtovanja kot tudi v lokalni, regionalni in nacionalni zakonodaji. Tako bomo preprečili samovoljno ravnanje in veter bo kot naravni vir koristil vsem – ljudem, rastlinam in živalim. ■

Anita Wyss,
CIPRA International

V CIPRI je završalo

Mednarodna komisija za varstvo Alp (CIPRA) je pripravila mednarodno delavnico, na kateri je poglobljeno obravnavala problematiko vetrne energije. Strokovnjaki iz posameznih nacionalnih odborov CIPRE in predstavniki članskih organizacij so ob tej priložnosti razpravljali o smislu, priložnostih in posledicah, ki jih ima raba vetrne energije za alpski prostor. Rezultati vsealpske razprave bodo vključeni v dosje alpMedie »Veter sprememb«, ki je trenutno v obdelavi in bo na voljo na naslovu www.cipra.org/sl/alpmedia/dossiers/3

Prireditve

Strokovna konferenca CIPRE: Brez rasti ni prihodnosti?

Strokovna konferenca CIPRE bo leto potekala od 17. do 19. septembra v Gamprinu v Lihtenštajnu. Osrednja tema bo iskanje odgovorov na vprašanje, kakšna bi lahko bila prihodnost brez rasti. V uvodnem predavanju bo prof. Franz Josef Radermacher spregovoril o svoji viziji sveta, ki ima prihodnost. Konferenco bodo zaokrožile delavnice in strokovne ekskurzije v bližnjo okolico. Konferenca je namenjena vsem, ki na območju Alp delujejo v politiki, gospodarstvu, kulturi, na področju socialnih zadev ter narave in okolja, pa tudi vsem, ki jih tema zanima. Za več informacij in podroben program konference pokličite na tel. +423 237 53 53 ali pišite na international@cipra.org. ■

climalp & NENA v Grenoblu in Frankfurtu

Aprila bosta omrežje NENA in CIPRA s projektom climalp sodelovala na dveh večjih dogodkih, posvečenih pasivnim hišam. Na 3. nacionalnem kongresu o pasivnih hišah, ki bo od 23. do 26. aprila 2009 v francoskem Grenoblu, bodo v okviru projekta climalp predstavljene vzorčne pobude na področju energijsko učinkovite gradnje z lesom regionalnega izvora. CIPRI je uspelo prepričati Wolfganga Feista, enega od prvakov na področju pasivne gradnje, da bo na kongresu sodeloval z uvodnim predavanjem. 13. mednarodni kongres o pasivnih hišah pa bo v Frankfurtu od 17. in 18. aprila 2009. Posvečen bo gradnji javnih objektov in javnim pobudam za uveljavljanje pasivnega standarda. Ker naj bi se največji del projektnih dejavnosti v letu 2009 dogajal v Lihtenštajnu, bodo po posredovanju CIPRE na kongresu sodelovali tudi predstavniki Visoke šole Lihtenštajn, ki bodo predstavili podiplomski študijski program trajnostne gradnje – vodi ga gostujoči profesor Dietrich Schwarz – ter nekatere študentske projekte. ■

CIPRA Nemčija

Drugo nemško alpsko nagrado prejel Helmut Karl

CIPRA Nemčija je 11. decembra lani v Münchnu v sodelovanju s članskimi organizacijami drugič zapored podelila nemško alpsko nagrado. Tokrat je bil odlikovan dr. Helmut Karl, pobudnik Bavarskega načrta za Alpe. To je instrument bavarskega prostorskega planiranja, ki že od leta 1972 dalje zagotavlja, da deli alpskega prostora z veliko ekološko vrednostjo ne pridejo v poštev pri urejanju površin za prometnotehnične in turistične namene. »Načrt za Alpe je najučinkovitejši instrument prostorskega planiranja v varstvu alpske narave, lahko je za zgled drugim in je edinstven na celotnem območju Alp,« je podelitev nagrade utemeljil dr. Stefan Köhler, predsednik CIPRE Nemčija. ■

© Franz Speer, DAV

Prihodnost v Alpah

Zgoščenka Alps Know How sedaj tudi na spletu

Zgoščenka Alps Know How vsebuje dosežke projekta za prenos znanja »Prihodnost v Alpah«. Gradivo je didaktično obdelano in vsebuje napotke za učitelje (v angleščini) za vsako od ključnih tem (ustvarjanje dodane vrednosti na regionalni ravni, socialna kompetenca, upravljanje mobilnosti, nove oblike odločanja in zavarovana območja). Zgoščenka prinaša tudi številne informacije o temah, kot so hribovsko kmetijstvo, gorski gozd, turizem, energija, podnebje. Del gradiva je pripravljen v formatu PDF v različnih jezikih. Zgoščenka, ki je najprej izšla v 1000 izvodih, je že pošla. Sedaj si jo je mogoče brezplačno presneti z naslova www.alpsknowhow.cipra.org. ■

Ciprina gorska pridiga

»Brez odpuščanja«

V današnjem času, ki prisega zgolj na suho znanost, ostajajo številne duhovne potrebe nezadovoljene.

Prav zato smo se odločili, da bo na tem mestu Ciprina pridigarska služba zadovoljevala potrebe po transcendentni hrani.

Pri prebiranju gorske pridige si nikar ne obetajte odpuščanja. V njej prav gotovo ne boste dobili odveze za svoj način vožnje. Če ste nedeljsko pridigo slučajno zamudili, vam bo pridigarska služba vašo do sedaj lahko vest prijetno otežila z moralizirajočimi očitki. Tudi če je, z ekološkega vidika sicer malomarno, v Novi zavezi zapisano: »Ne sodite, da ne boste sojeni!« (Matej, 1. verz, 7. poglavje), tudi če smo domnevno vsi grešniki in tudi če naj prvi vrže kamen, kdor izmed vas je brez greha, pomislite na nas, ko se boste prihodnjič z družino usedli v avto, da bi se odpeljali v gore na izlet.

Tukaj je torej prostor za vas, gostujoče pridigarje. Če želite svojim sotrpinom poočitati njihov ekološko sporen način življenja, nam pišite (stefan.arlanch@cipra.org) in rade volje vam bomo v ta namen odstopili našo prižnico in vaš prispevek objavili v Drobntincah. ■

Povezanost v Alpah

Začela se je zadnja faza projekta DYNALP²

Letošnja konferenca Omrežja občin »Povezanost v Alpah« z naslovom Človek in Alpe – vprašanje kakovosti življenja bo 5. in 6. junija v italijanskem kraju Eppan. Obenem bo potekala tudi ključna prireditve projekta DYNALP². Že od leta 2006 namreč projekt DYNALP² spremlja članice Omrežja občin pri njihovem uresničevanju načel trajnostnega razvoja in prizadevanjih za kakovostnejše življenje v Alpah. Najpomembnejše informacije o prireditvi, Omrežju občin in projektu DYNALP² so objavljene na www.povezanostvalpah.org. ■

NENA

NENA prejela potrditev za izbrano pot

Projekt NENA, ki se izvaja v okviru programa Interreg III B in pri katerem ima CIPRA osrednjo vlogo, je bil pred kratkim skupaj z enim od avstrijskih projektov nominiran za Evropsko podjetniško nagrado 2008. S pobudo za podporo srednjim in malim podjetjem na področju energijsko učinkovite gradnje in gradnje z lesom lokalnega izvora je NENA izpolnila osrednja merila za nominacijo – prenos znanja v druge regije, vplivanje na lokalno gospodarstvo in izvirnost idej – je zapisano v utemeljitvi za nominacijo. Evropska komisija od leta 2005 dalje nagraduje vidnejše pobude, ki podpirajo razvoj podjetništva na regionalni ravni.

www.cipra.org/sl/netzwerke ■

alpMedia

Nova izdaja dosjeja o ekoloških omrežjih

Dosjeji, ki izhajajo v okviru Ciprine informacijske službe alpMedia, poglobljeno obravnavajo različne aktualne teme. Osnovni dokument dosjeja o ekoloških omrežjih na območju Alp smo pravkar posodobili, tako da odraža najnovejše stanje na tem naravovarstvenem področju. Dokument združuje relevantne informacije o instrumentih, ki so pomembni pri vzpostavljanju ekoloških omrežij na globalni, vseevropski, evropski in nacionalni ravni. Osnovni dokument je tako kot druge novice, publikacije in povezave dostopen na spletnem naslovu www.cipra.org/alpmedia ■

Pakt za podnebje

Številni podpisi za vzorčno regijo v Alpah

Vsealpski pakt za podnebje, ki ga je pripravila CIPRA, je naletel na široko odobravanje v javnosti. Doslej so ga podpisale številne mreže, organizacije in inštitucije. Pakt zahteva, da Alpe postanejo vzorčna regija na področju varstva podnebja. Na CIPRI pričakujemo, da se bo število podpisov v prihodnjih tednih še povečalo. www.cipra.org/sl/podpis-pakta-za-podnebje-v-alpah/ ■

Navsezadnje je civilizacija lahko celo nekaj prijetnega

Če se z avtomobilom vozite po Alpski Renski dolini, je kar prav, da sredi avtoceste ne stoji nobena hiša, saj bi vam zaprla pot. Avto bi morali pustiti na cesti, preplezati bi morali žično ograjo in po možnosti iti peš naprej skozi gozd ali pa s splavom čez Alpski Ren. To zna biti hudo nerodna zadeva, predvsem če imate s seboj veliko prtljage ali ženo, napravljeno v večerni obleki, ali hrup zganjajoče otroke, če potujete po Renu navzgor ali če pri sebi v tistem trenutku nimate splava.

Živali so na boljšem. Ko se gibljejo, ne iščejo mrzlično primerne darila za strica Janca ali najnovejšo restavracijo, ki je trenutno »in«, in tudi otrok jim ni treba voziti na ure klavirja. Živali iščejo svoje vrstnike preprosto zaradi parjenja ali morda iščejo hrano, prezimovališče ali kaj podobnega. Zato tudi ni tako zelo tragično, da ljudje – skladno z omenjenim primerom »hiš na avtocesti« – res zganjamo veliko traparij in živalim z vidika zadovoljevanja omenjenih nizkih nagonov tako ali drugače povzročamo težave.

Seveda je jasno, da lahko govorimo drobitvi habitatov, če pomislimo na vse te avtoceste, železnice, na vso to nepregledno zmešnjavo naselij, na regulirane reke, elektrarne. A po drugi strani so to čisto praktične stvari, pravi dosežki. In poleg tega bi bilo dobro, da bi, lepo prosim, prenehali dramatizirati. Ravno pred kratkim sem prebral statistične podatke, ki kažejo, da na primer v Avstriji na rdečem seznamu sploh še ni niti polovice od 97 vrst sesalcev, od približno 3000 prosto živečih rastlinskih vrst pa celo 60 odstotkov. Torej ne more biti tako hudo, če nekaj mrcinam pač ne uspe priti na drugo stran avtoceste ali pa če bo iz več manjših nastalo eno samo ogromno naselje. Dokler nam kdo ne postavi hiše na avtocesto... ■

Andreas Götz

Andreas Götz, direktor
CIPRA International

© CIPRA International

Postcode 1

Zutreffendes durchkreuzen – Marquer ce qui convient Porre una crocette secondo il caso					
Weggezogen: Nachsendefrist abgelaufen A démenagé: Délai de réexpédition expiré Traslocato: Termine di rispedizione scaduto	Adresse ungenügend insuffisante Indirizzo insufficiente	Un- bekannt Inconnu Scono- sciuto	Nicht abgeholt Non récl. Non ritirato	Annahme verweigert Refusé Respinto	Ge- storben Décédé Deceduto

Iz naslednje številke Alpe na odru (št. 91)

© Sammlung Gesellschaft für ökologische Forschung

Inscenacije na gori

Le kaj ljudje iščemo v Alpah? Junaške mite, romantiko, superlative, neokrnjeni svet, neukročeno naravo, prepričanje, da zmoremo vse... Alpe so dejansko postale prostor za projekcije najrazličnejših predstav. In rezultat? Pretirano povečevanje gorskih vrhov, nebotičniki, ledeniške jame, svetlobne inštalacije, rovi, velike prireditve, spektakularne železnice, ustvarjanje obmorskega vzdušja v snegu. Pa vse te inscenacije povečujejo vrednost alpskega prostora ali ga le kazijo? Naslednja, 91. številka Alp na odru, ki bo izšla junija 2009, bo odprla vprašanja prav na to temo in na nekatera tudi odgovorila.